

ESCALADA EN GEL

Text: Pako Sánchez i Xavier Teixidó

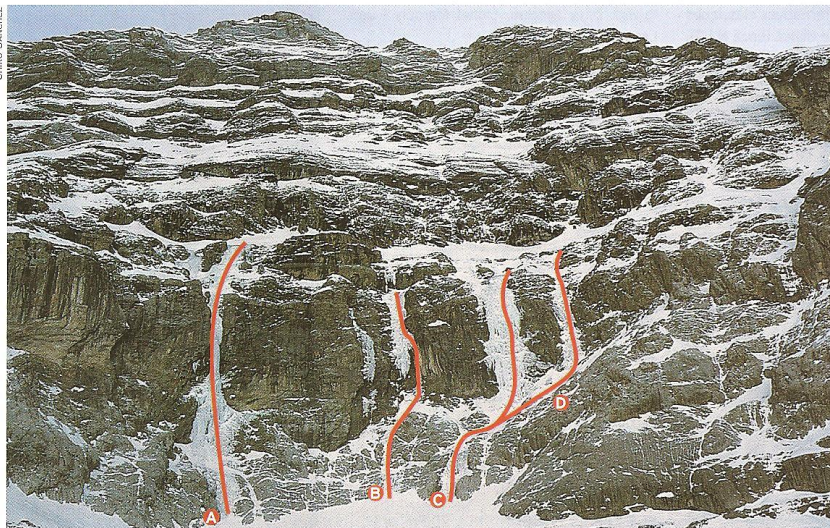
Bielsa

PUNT DE PARTIDA
CAP AL GLAC

Pineta, Chisagües, Trigoniero i Barrosa: valls aragoneses ben pròximes on es formen atractives línies de gel, des de cascades fidels i clàssiques a itineraris incerts però espectaculars. I aquests són només alguns dels sectors d'escalada hivernal que rodegen aquest autèntic nucli del gel que és Bielsa. Una zona que hivern rere hivern es consolida com una de les àrees pirinenques amb més acceptació pels amants de la verticalitat glaçada.

L'estètica cascada *Mariajo* es troba a les Tres Marias, el sector més dur i aïllat de la vall de Pineta.
Foto: Chiro Sánchez

Cascades de les Tres Marías: A) *Mariajo*. B) *El Mago de Pineta*. C) *Helada Madrina*. D) *Millenium*

VALLS DE PINETA, CHISAGÜES I TRIGONIERO

Avui volem parlar d'unes valls llaurades per erosions d'altres continents. Línies que evocuen paratges de l'oceà enllà, on les serralades s'estenen més lluny de les distàncies i s'anomenen "Rocalloses". Dalt de la vall de Pineta senyoreja un paratge erm que rep el nom de "Balcón". Allà és on comença i acaba l'hivern al Pirineu, on es refugia aquest vell malhumorat durant el sospir del curt període de bonança. Un ancià que fa temps va perdre els amics i que estén els seus tentacles sobre els boscos tristos carregats de llàgrimes grogues... I encara riu amb glaçades ventades quan la primavera comença a fer-se dir estiu i ja fa llargues jornades que s'ha tornat amable el fons de la vall.

Al "Balcón" encara hi ha glaceres eternes, seracs amb un present incert i un futur improbable que ens recorden que la natura també és vida, i que la vida és un camí cap a la mort. Al cor de la part baixa de la vall, un refugi. Passada la porta, el somriure alegre, la mà amiga, el gest amable. L'escalfor d'aquells que han fet de la muntanya la seva vida i ens transmeten una serenor pausada, forta, sense cantonades ocultes.

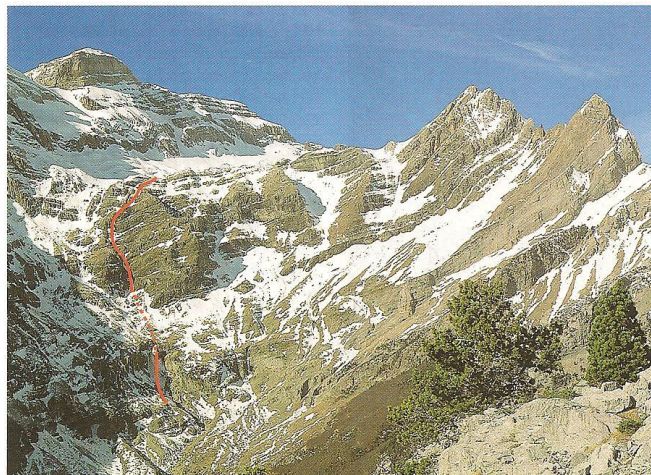
Quan l'hivern és més cru, i malgrat les fortes glaçades, tan sols trobarem les cascades de gel quan arribin vents freds de contrades molt, molt llunyanes. Un vent que ens recorda que no tot el món és habitable i que, més enllà del NE del nostre vell continent, hi ha un lloc anomenat Sibèria ple de paratges sense arbres, sense gent, sense vida, on tan sols hi ha fred. Però en canvi aquí les cascades de gel són com la ingenuïtat de l'infant, com el vel de la virginitat, com la caiguda de les fulles a la tardor... Efímeres, transparents, silencioses.

Avui també volem parlar d'una altra vall on les muntanyes es retallen sobre les teulades de pissarra d'un poble penjat del no-res. A l'altra banda del riu, i només quan el fred mossega de manera ferma, es dibuixa un torrent glaçat. Detall sense cap importància per als pobladors de les cases. Un veritable tresor per als forasters armats d'estranyes eines dites piolets i grampons.

Avui conclourem amb el perfum d'una vall sense pobles, sense celebritat. Un camí empedrat on cada pedra i cada arbre és una història anònima i perduda, com les mans que van aixecar els murs que vigilaran el nostre pas. Amagat, generós, existeix un altre caramell per als famèlics de la verticalitat glaçada. Avui, amic i company desconegut, agosarat alpinista, poeta del vent, l'hem parlat de les valls de Pineta, Chisagües i Trigoniero.

Situació i accés: les valls de Pineta, Chisagües i Trigoniero es troben a la capçalera de la vall del Zinca. El punt de partida d'elles és el poble de Bielsa, accessible per la ctra. d'Aínsa a França. La 1a d'elles neix a l'W de Bielsa. Les altres 2 estan més al N: la de Chisagües a l'W de Parzán i la de Trigoniero a l'E de l'edifici abandonat de l'antiga duana.

Condicions de les cascades: en trobarem informació al refugi de Pineta (70 places, tel. 974 50 12 03). Les cascades de Pineta són força interessants i variades, però costen moltíssim de formar-se, potser perquè tota la muntanya està foradada i l'aigua que alimenta les cascades surt després d'un llarg recorregut subterrani que la fa sortir a una temperatura elevada. Un altre factor a tenir en compte és el gran perill d'allaus, per tant la millor combinació és un hivern molt fred i

La cascada del Zinca s'enfila fins al balcó de Pineta. A sobre, el Cilindro de Marboré.

molt sec. Si no, tenim alternatives clàssiques com Barrosa i el túnel de Bielsa (boca N i S), o les menys conegudes de Chisagües, Trigoniero i Ordizeto.

Cartografia:

- *Parque Nacional de Ordesa y Monte Perdido*. Esc. 1:40.000. Ed. Alpina.
- *Parque Nacional de Ordesa y Monte Perdido*. Esc. 1:40.000. Ed. Pirineo.
- *Bielsa-Bal de Chistau*. Esc. 1:40.000. Ed. Pirineo.

SELECCIÓ DE CASCADES

SECTOR DE LES TRES MARIÀS (PINETA)

Vies fàcils de formar-se, però amb perill d'allaus i difícil accés. Característiques d'alpinisme d'enverga-dura: dificultat, soledat i aïllament:

Mariajo. 150 m, IV/5

El Mago de Pineta (inacabada). 110 m, IV/5-/M6

Helada Madrina. 110 m, IV/4+

Millenium. 100 m, IV/4

la asc: Manuel Ansón, David Torres, Alberto Sepúlveda i Chiro Sánchez, desembre'99-gener'00.

Orientació: N

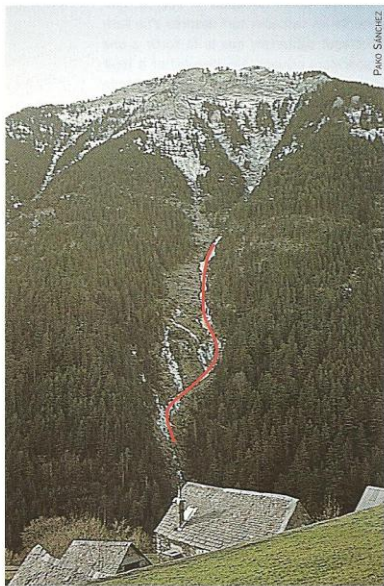
Altitud: 2.200 m

Accés: pujada forta per bosc amb pendent perillós i ressalts de roca (tota una aventura tot terreny; mínim 4-5 h).

Descens: per les mateixes vies amb ràpels *avalakov*.

EL ZINCA (PINETA). 650 m, IV/5.

La cascada més llarga del Pirineu espanyol. Costa molt de glaçar-se pel gran cabal d'aigua, però si està en condicions, ens oferirà una gran jornada d'alpinisme glacial.

PAKO SÁNCHEZ

la asc: Davy Nicolau, Lionel Marquis i Jeff Loaec, desembre'01.

Orientació: E

Altitud: inici als 1.900 m i final als 2.600.

Accés: pel camí del balcó de Pineta des del Parador (1:30 h).

Descens: pel camí de descens del Balcó (compte amb les allaus).

ELS ÈLFICS (CHISAGÜES). 450 m, II/5.

Llarga torrentera molt estètica amb una petita columna de 90°. Difícil de formar-se, calen freds rigorosos.

la asc: Lluís Subirana i Pako Sánchez, gener'02.

Orientació: N

Altitud: 1.500 m

Accés: des del poble de Chisagües es baixa per camps fins al riu, es va a buscar la part baixa del barranc i es remunta pel caos de pedres (1 h).

Descens: ràpels en arbres per la mateixa via (60+60+50+50+55+55+55+60).

ELS ÈLFICS (TRIGONIERO). 200 m, II/3+.

Cascada molt agradable des-tinada a convertir-se en una clàssica. Cal bastant fred, però acostuma a formar-se.

la asc: Lluís Subirana i Pako Sánchez, gener'02.

Orientació: N

Altitud: 1.950 m

Accés: per la vall de Trigoniero (GR). Evident. 1 h.

Descens: ràpels per la mateixa via en arbres (45+60+60).

PAKO SÁNCHEZ

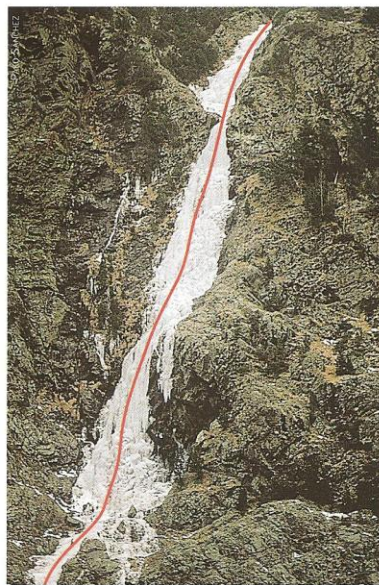
VALL DE BARROSA

La vall de Barrosa es troba dins de la zona de Bielsa, una de les àrees pirinenques amb més opcions per a l'escalada en glaç. La vall té orientació E-W i la seva entrada se situa a pocs Km del túnel des del S, ben visible des de les primeres corbes abans d'enfil·lar l'últim tram cap a l'entrada del túnel.

Barrosa és una zona tranquil·la i salvatge que ofereix prou opcions de dificultat baixa i mitjana. Va ser divulgada a la guia *Escalando en hielo y nieve por el Pirineo Aragonés* (Prames, 1995) de Javier Lasala, apassionat escalador que va quedar totalment incapacitat quan va caure "amb" (no "en") una cascada, circumstància que ens fa recordar el risc inherent a aquesta pràctica. Alguna cascada del sector Clàssic ja havia estat oberta per altres aragonesos, però a Lasala li devem el mèrit de donar a conèixer aquest indret.

El sector Clàssic (de *Bachetas a Lorién*), amb orientació N, es presenta sovint en condicions. Atenció, però, cal tenir present que aquestes cascades s'alimenten d'un circ superior molt ampli que pot descarregar allaus per aquests itineraris. Més recentment,

Vessant N del pic del Cuzo amb la llarga torrentera dels Èlfics vista des del poble de Chisagües.

A mitja vall de Trigoniero apareix una cascada bonica, assequible i amb gel abundant.

una activa cordada aragonesa ha obert vies a la dreta de les clàssiques, i també s'han fet incursions a l'entrada i al fons de la vall.

Accés: a l'esquerra de la ctra. A-138 (aproximadament al km 42, abans d'un pont) aparcuem i pugem a peu per la pista. Als 30 m deixem a la dreta una pista, fem una corba tancada i seguim sempre la pista (després camí) per la dreta orogràfica del riu Barrosa. El sector Clàssic es troba en un sòcol rocós a l'esquerra després de l'última zona boscosa (1:15 h, o 2 h fins al fons de la vall).

Condicions de les cascades: la majoria de vies se situen sobre els 1.800 m, tenen orientació N i una gran conca de recepció, cosa que fa que estiguin en condició totes les temporades (de desembre a febrer). Caldrà, però, evitar l'ascensió després de nevades abundants.

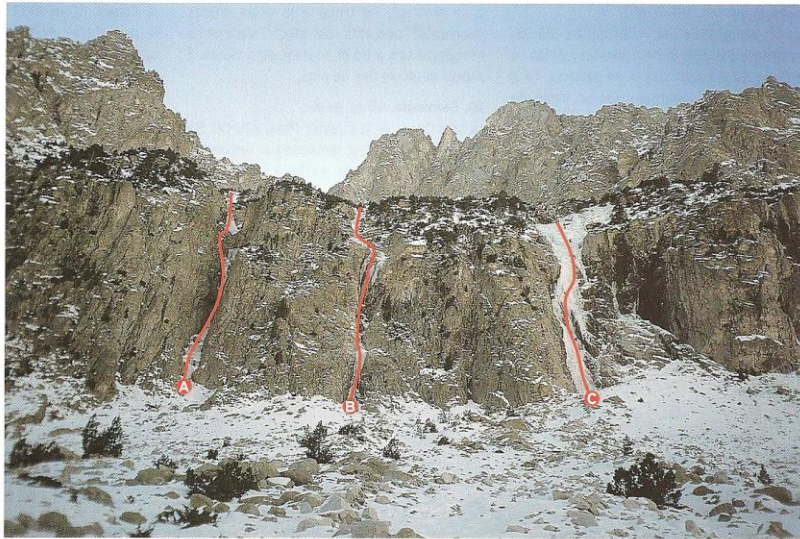
Material: cargols de glaç i baques llargues per a arbres. A les *goulottes* poden ser útils *friends* petits i mitjans. Normalment cap ruta requereix l'ús de pitons.

Allotjament: els més aguerrits podran usar el bivac habilitat als grans blocs sota el sector Clàssic o bé la borda al fons de la vall, a la dreta. Si no, caldrà desplaçar-se al refugi de Pineta (tel. 974 50 12 03) o a qualsevol allotjament de Bielsa.

Les vies

1. Corredor Empar. 400 m, III/3+, M3.

la asc: Jaume Casas i Mark Jackson, 19-12-99. Corredor-torrentera de baixa dificultat, però entretingut i amb bon ambient. Ressalts curts i de fins a 90°, i algun tram mixt segons les condicions.

Part esquerra del sector Clàssic de la vall de Barrosa amb les cascades:
A) *Bachetas*.
B) *Espluca*.
C) *Océano Pacífico*

Es troba abans del sector Clàssic i es pot prendre de referència una esmolada agulla a la carena sota la qual acaba la ruta. La via comença en diagonal a la dreta i després a l'esquerra. Nombrosos arbres permeten muntar reunions i rapelar per l'esquerra de la via.

2. Torrentera. 1a asc: Toño López i company, 2000-2001. Itinerari similar a l'anterior, però amb ressalls més drets. Es troba just abans del sector Clàssic, des d'on a dalt a l'esquerra es distingeix part de l'itinerari.

3. Bachetas. 130 m, III/3 (sortida esquerra: 170 m, III/4-). Una de les clàssiques de la zona i potser la més assequible. Corredor evident amb ressalls fins a 75°. A dalt podem sortir per la dreta (més curt i fàcil) o per l'esquerra (40 m més, fins a 75°-80°). Descens cap a la dreta, pels ràpels de la *goulotte Arapahoe* o per la canal de descens a l'esquerra d'*Algonquinos*.

4. Espluca. 120 m, III/3+. Més penjada i prima que les cascades veïnes, sovint presenta pitjors condicions. Possible descens amb 2 ràpels per la mateixa via, o bé flanquejar a la dreta cap als descensos indicats anteriorment.

5. Océano Pacífico. 120 m, III/3+/4-. És sens dubte la clàssica del sector per la seva grandària i estètica. La seva amplada permet diverses variants. Reunions equipades amb claus i expansions a la roca. A partir de l'R2, si hi ha prou glaç, es pot allargar l'itinerari amb un llarg força interessant (40 m més, 75°). Descens: igual que els anteriors.

6. Arapahoe. 130 m, III/4, M5.

1a asc: Alberto Marín, Oscar Acín i Javier Pina, 29-1-98. *Goulotte* amagada just a la dreta de l'*Océano Pacífico*. Estreta i molt estètica, de traçat variat i molt alpi, amb

trams de glaç drets i encaixonats i tram mixt final per sortir per un túnel. L'hivern passat es va netejar de blocs el tram mixt de sortida i es va instal·lar una la reunió per rapelar amb cordes de 60 m. Després s'hi han afegit altres expansions per rapelar amb cordes més curtes.

7. Corredor Lorién. 170 m, III/4, M.

1a asc: Manuel Anson, Néstor Ayerbe i Pepín Valdivia, 23-12-98. *Goulotte* molt recomanable. 3 llargs amb curts ressalls de fins a 85° i algun possible tram de mixt especialment a la sortida. Descens: cap a l'esquerra fins als ràpels de l'*Arapahoe*.

XAVIER TENEDO

Primer llarg de la via *Océano Pacífico*, que, per la seva grandària i estètica, ha esdevingut la clàssica de Barrosa.

8. Algonquinos. 120 m, III/5.

1a asc: Javier Pina i M. A. Zaragoza, 5-2-98. Se situa a uns 200 m del corredor *Lorién* i a la dreta de la canal ampla de baixada. Té 2 seccions dretes separades per un camp de neu. El 2n llarg ofereix un interessant *free-standing* de 7 m. Potser la més atractiva de la zona si té formada la part de baix. Descens: rapelant de pins i desgrimpant per la via.

9. Apache. 130 m, II/3+.

1a asc: Óscar Acín i Javier Pina, 23-1-00. Bella *goulotte* de dificultat mitjana-baixa i

gran ambient. Es troba a la dreta d'un "xorreres" penjants de glaç. Descens: a l'esquerra fins a un pi equipat amb cintes. 2 ràpels de 40 m des de pins.

10. Seminola. 90 m, II+/4+.

1a asc: Óscar Acín i Javier Pina, 22-1-00. Se situa al fons del circ, amagada al vessant E. Una curta grimpada porta a un 1r llarg moderat per muntar reunió sota el peu d'un curt *free-standing* que es pot esquivar per l'esquerra. Descens: ràpel des d'un pi fins a un altre pi (20 m) a la sortida de la *Crows* i 2 ràpels més des d'arbres.

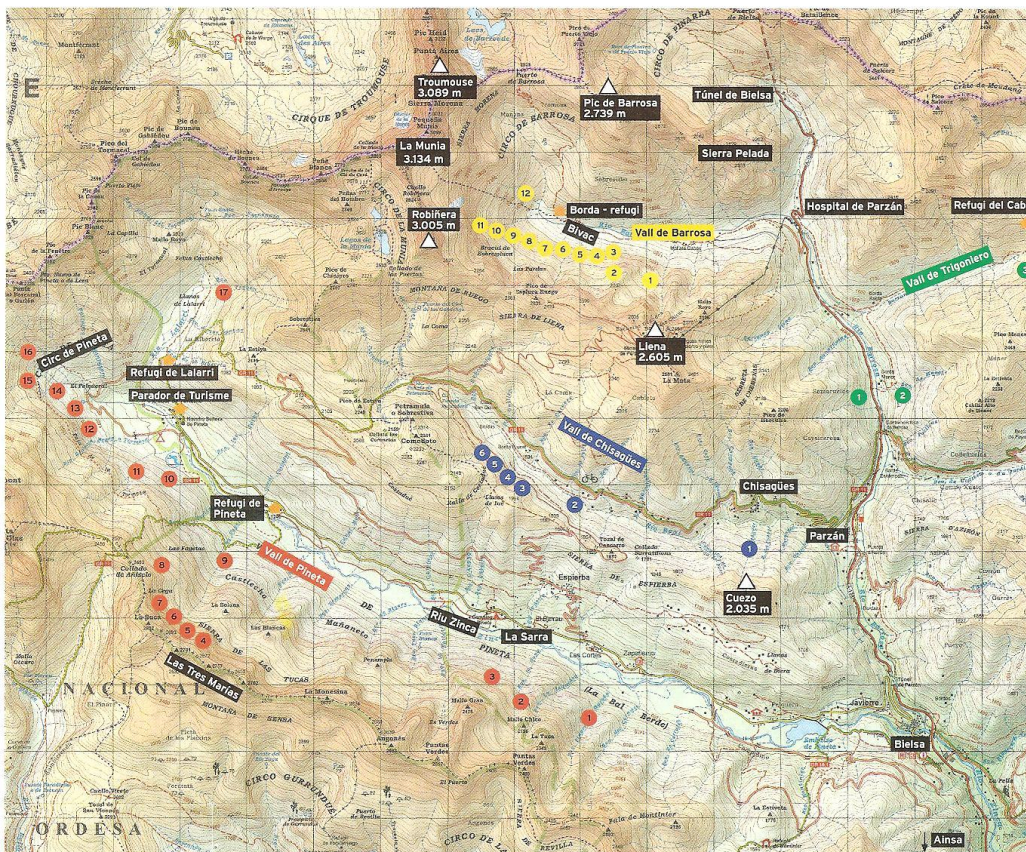
11. Crows. 50 m, II+/3.

1a asc: Óscar Acín i Javier Pina, 22-1-00. Situada just a la dreta de la *Seminola*, amb el mateix accés i grimpada d'entrada. Descens: 2 ràpels cap a la dreta des de pins (30+50).

12. Desgarra'm please. 75 m, III/4-.

1a asc: Pako Sánchez i Lluís Subirana, 7-12-99. Via amagada al fons de la vall, quan el circ comença a tancar-se cap al S. 1r i 3r llargs amb ressals fins a 80° enllaçats per un tram de 15 m sense dificultats. Ràpels equipats en arbres.

XAVIER TEIXIDÓ

CASCADES DE LA VALL DE PINETA

1. El Pinaret
2. La Olla
3. La Sarra
4. Mariajo
5. El Mago de Pineta
6. Helada Madrina
7. Millenium
8. Del Collado de Añislo o Canary Dry
9. La Nostalgia del Irlandés
10. Little Princess
11. La Amenaza Subirana-la entrega
12. Puerto Hurraco
13. Vermouth
14. Esparrets
15. El Zinca
16. Breizh Connection
17. La Paciència de Mónica

CASCADES DE LA VALL DE CHISAGÜES

1. Els Èlfics
2. Hielonexia
3. Paton-ice
4. El Gordillito
5. Pachahaha
6. Chichisagües

CASCADES DE LA VALL DE TRIGONIERO

1. El Cap Gros
2. Mener
3. Els Èlfics

CASCADES DE LA VALL DE BARROSA

1. Corredor Empar
2. Torrentera
3. Bachetas
4. Espluca
5. Océano Pacífico
6. Arapahoe
7. Corredor Lorién
8. Algonquinos
9. Apache
10. Seminola
11. Crows
12. Desgarra'm please

Reproducció parcial del mapa Parque Nacional de Ordesa y Monte Perdido. Esc. 1:40.000. Ed. Alpina.